

NOTAT

2020

METODISK KVALITETSVURDERING

Beskrivelse og
vurdering av en
oversikt om tidlig
identifisering av
risiko hos barn og
unge

Utgitt av Folkehelseinstituttet, Område for helsetjenester, Klynge for evaluering av tiltak

Tittel Beskrivelse og vurdering av en oversikter om tidlig identifisering av risiko hos barn og unge

English title Description and assessment of a review on early identification of risk in children and adolescents

Ansvarlig Camilla Stoltenberg, direktør

Forfattere Heid Nøkleby, prosjektleder, *forsker, Folkehelseinstituttet*
Lars Jørund Langøien, *forsker, Folkehelseinstituttet*

Publikasjonstype Notat

Antall sider 5 (6 inklusive vedlegg)

Oppdragsgiver Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Emneord (MeSH) Adolescent; Child; Young Adult

Sitering Nøkleby H, Langøien LJ. «Beskrivelse og vurdering av en oversikter om tidlig identifisering av risiko hos barn og unge» [Description and assessment of a review on early identification of risk in children and adolescents].Notat 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet.

Beskrivelse av leveransen

Oppdraget

Fagmiljø for velferdstjenesteforskning i område for helsetjenester, Folkehelseinstituttet (FHI), fikk i september 2020 i oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) å vurdere metodisk kvalitet på en publikasjon utgitt av Helsedirektoratet: *Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge* (Møller 2018).

Bufdir skal utvikle et barnevernsfaglig kvalitetssystem som er et felles nasjonalt barnevernfaglig rammeverk med hensikt om å bidra til en likere og mer kvalitetssikret utøvelse av barnevernfaglig praksis i barneverntjenestene. Systemet skal være til hjelp for saksbehandlere gjennom å sette rammer for, og gi veiledning til, det barnevernfaglige arbeidet som skal utføres. Kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, samt tegn og signaler er en vesentlig del av det barnevernsfaglige arbeidet for å kunne gi barn rett hjelp til rett tid. Forskning tyder på at fremgangsmåter basert på strukturerte risikovurderinger av barnets omsorgssituasjon er å foretrekke framfor fremgangsmåter som alene baseres på faglig skjønn. Det vil derfor være av vesentlig betydning for utviklingen av det barnevernsfaglige kvalitetssystemet å få belyst hva forskning viser at fungerer av metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge.

Foreliggende notat er tenkt benyttet i Bufdirs vurdering av hvordan Helsedirektoratets rapport kan brukes som del av kvalitetsstøtten i Barnevernsfaglig kvalitetssystem. Notatet skal også bidra til at Bufdir er transparente mht. kvaliteten på de rapportene de bygger sitt arbeid på.

Bidragsyttere

Heid Nøkleby og Lars Jørn Langøien har utført oppdraget i september 2020.

Metode

Vi skulle foreta metodisk kvalitetsvurdering av en publikasjon som støtter seg blant annet på et kunnskapsgrunnlag bestående av oppsummert forskning og primærforskning. For å vurdere metodisk kvalitet benyttet vi FHIs sjekklister for systematiske oversikter, se vedlegg 1. To forskere (HN/LJL), utførte kvalitetsvurderingen uavhengig av hverandre. Førsteforfatter sammenfattet vurderingene, og uenigheter ble løst ved diskusjon og ny inspeksjon av oversiktene.

Resultat – metodisk kvalitetsvurdering

For at en oversikt skal kunne kalles en systematisk oversikt i tråd med kriterier fra FHIs metodehåndbok og Cochrane Handbook, må oversikten: 1) ha et systematisk litteratursøk, 2) ha klare inklusjonskriterier, og 3) vurdere kvaliteten på de inkluderte studiene. Oversikten *Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge* kan ikke betegnes som en systematisk oversikt etter denne definisjonen. Vi har likevel utført en vurdering etter FHIs sjekklister for systematiske oversikter for å tydeliggjøre og være transparente med vår vurdering av metodisk kvalitet.

Info om publikasjonen

Tittel, forfatter, årstall, publikasjonssted, antall sider

Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge. Møller, Geir (2018)
Helsedirektoratet. 136 sider

Type publikasjon, land, forfattere, oppdragsgivere

Dette er en rapport skrevet av én forfatter på oppdrag fra Helsedirektoratet.

«Formålet med denne rapporten har vært å oppsummere kunnskap om tidlig innsats mot utsatte eller sårbare barn og unge. Rapporten sammenfatter kunnskap om tegn og signaler hos barn som lever i ulike risiko situasjoner.» (forord av Helsedirektoratet)

Mål / forskningsspørsmål

Målet med rapporten var å oppsummere kunnskap om tidlig innsats mot utsatte eller sårbare barn og unge.
«Et slikt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for å kunne gi råd til de som arbeider med barn og unge. Denne rapporten skal gi en oversikt over kunnskapsgrunnlaget på området og benyttes som grunnlag for videre systematisk utredning i arbeidet med tidlig identifisering og oppfølging.» (forord av Helsedirektoratet)

Det var to forskningsspørsmål (formulert av oss):

- 1) Hvilke risiko- og beskyttelsesfaktorer finnes som påvirker oppvekst og utvikling for barn og unge generelt?
- 2) Hvilke tegn og signaler kan vi se hos barn og unge som lever i risikosituasjoner?

I tillegg inneholder rapporten en gjennomgang av samtalemetoder og av systemer for å fange opp barn som bekymrer.

Antall inkluderte studier, type studier

Det er ikke eksplisitt beskrevet hvor mange, hvilke eller hva slags studier og publikasjoner som er inkludert.

Inkluderte tema

Rapporten presenterer resultater under syv kapitler, men det er noe uklart hvordan litteratursøkene har bidratt i disse kapitlene:

- Barns behov, risiko og beskyttelse
 - Supplerende litteratur om risiko- og beskyttelse
 - Systematisering av tegn og signaler på omsorgssvikt
 - Fysiske og seksuelle overgrep
 - Tegn og signaler på andre risikofaktorer
-

-
- Samtalemetoder
 - Systemer for å fange opp barn som bekymrer

Metodisk kvalitetsvurdering

1. Beskriver forfatterne klart hvilke metoder de brukte for å finne primærstudiene?

Nei. Forfatteren beskriver i metodekapittelet to ulike litteratursøk for de to problemstillingene:

1) Beskyttelses- og risikofaktorer.

Det ble først gjort et usystematisk søk for å finne eksempellitteratur og relevante søkeord. Her ble det søkt i databaser «med utgangspunkt i kilder knyttet til ICS-modellen [Integrated Children's System]». Deretter ble det gjort et systematisk søk på bakgrunn av en utarbeidet PICO, og dette søket ble utført av Folkehelseinstituttet, sannsynligvis en bibliotekar. Følgende databaser ble søkt i: Medline, Embase, PsycINFO, Cochrane Database of Systematic Reviews og Epistemonikos. PICO, søketermer eller årstall for søk er ikke beskrevet.

2) Tegn og signaler

Her ble det hentet data fra tre kilder: a) usystematisk søk i veiledningsmateriell i kommuner eller kompetansesentre, b) systematisk søk etter dokumenterte retningslinjer og veiledningsmateriell, og c) systematisk søk etter fagartikler. PICO, søketermer, årstall eller databaser er ikke beskrevet.

2. Ble det utført et tilfredsstillende litteratursøk?

Uklart. Se punktet over. Dette er vanskelig å vite ettersom vi ikke kjenner hvordan (bibliotekaren fra) FHI utførte det første søket. Det andre søket er i enda mindre grad beskrevet, og vi vet ikke om det var en bibliotekar som utførte søket eller deler av søket.

3. Beskriver forfatterne hvilke kriterier som ble brukt for å bestemme hvilke studier som skulle inkluderes (studiedesign, deltakere, tiltak, endepunkter)?

Nei. Det er uklare inklusjonskriterier. PICO og studiedesign er ikke eksplisitt beskrevet. Det er noe informasjon om hvorfor artikler har blitt ekskludert mht. problemstilling 2 (forekomst av ulike typer risiko, intervensjoner, tegn og signaler på somatiske helseplager, tegn og signaler beregnet på spesialisthelsetjeneste, screeningverktøy). Forfatteren skriver at de relevante publikasjonene ble valgt ut. Hva som er relevante publikasjoner er ikke eksplisitt beskrevet. Litteraturen som ligger til grunn for rapporten er svært variert (primærstudier, oversikter, retningslinjer og veiledningsmateriale).

4. Ble det sikret mot systematiske skjevheter (bias) ved seleksjon av studier (eksplisitte seleksjonskriterier brukt, vurdering gjort av flere personer uavhengig av hverandre)?

Uklart. Se punktet over. Det er ingen beskrivelser av hvem og hvor mange som har lest referanser, sammendrag eller publikasjoner i fulltekst.

5. Er det klart beskrevet et sett av kriterier for å vurdere intern validitet?

Nei. Det er ikke beskrevet at det er gjort noen vurdering av de inkluderte studienes metodiske kvalitet (intern validitet).

6. Er validiteten til studiene vurdert (enten ved inklusjon av primærstudier eller i analysen av primærstudier) ved bruk av relevante kriterier?

Nei. Se punkt over. Dette er ikke gjort.

7. Er metodene som ble brukt da resultatene ble sammenfattet, klart beskrevet?

Nei. Framgangsmåten er i lite eller ingen grad presentert. Hvordan data er hentet ut er ikke beskrevet, heller ikke hvem som gjorde dette eller om det er kontrollert. Det er ikke tydelig hvor mange, hvilke eller hva slags studier og publikasjoner som er inkludert. Det er utført en narrativ sammenstilling av data.

8. Ble resultatene fra studiene sammenfattet på forsvarlig måte?

Uklart/Nei. Se avsnitt over. Det er en narrativ framstilling – sammenstilling/-fatning av relevant litteratur og opplisting av faktorer osv. Sammenfatningene framstår som relevante og grundige, men vanskelig å vurdere.

9. Er forfatterens konklusjoner støttet av data og/eller analysen som er rapportert i oversikten?

Uklart. Forfatteren skriver ikke hvordan de kom fram til data (studiene som ble inkludert) eller hvordan data ble sammenfattet; dermed er det uklart hvorvidt konklusjonen er støttet av data.

Referanse

Møller, Geir (2018) Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge. Rapport utgitt av Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kunnskapsgrunnlag-metoder-for-tidlig-identifisering-av-risiko-hos-barn-og-unge/>

Vedlegg 1: Sjekkliste for vurdering av systematiske oversikter

For vurdering av oversiktens metodiske kvalitet benyttet vi områdets sjekkliste for systematiske oversikter. Sjekklisten inneholder 9 spørsmål som alle besvares 'ja', 'uklart/delvis' eller 'nei'. Samlet vurdering av hver oversikt (spørsmål 10. Hvordan vil du rangere den vitenskapelige kvaliteten i denne oversikten?) er 'høy', 'moderat' eller 'mangelfull' med følgende til grunn:

- Høy kvalitet: Brukes hvis alle eller de fleste kriteriene fra sjekklisten er oppfylt. Dersom noen av kriteriene ikke er oppfylt, må det være veldig lite sannsynlig at studiens konklusjon blir påvirket.
- Middels/moderat kvalitet: Brukes hvis noen av kriteriene fra sjekklisten ikke er oppfylt og/eller der kriteriene ikke er tilfredsstillende beskrevet. Samlet vurdering tilsier at det er lite sannsynlig at studiens konklusjon påvirkes.
- Mangelfull: Brukes hvis få eller ingen kriterier i sjekklisten er oppfylt og/eller ikke er tilfredsstillende beskrevet. Samlet vurdering tilsier at det er sannsynlig at studiens konklusjon kan forandres.

Spørsmål:

1. Beskriver forfatterne klart hvilke metoder de brukte for å finne primærstudiene?
2. Ble det utført et tilfredsstillende litteratursøk?
3. Beskriver forfatterne hvilke kriterier som ble brukt for å bestemme hvilke studier som skulle inkluderes (studiedesign, deltakere, tiltak, endepunkter)?
4. Ble det sikret mot systematiske skjevheter (bias) ved seleksjon av studier (eksplisitte seleksjonskriterier brukt, vurdering gjort av flere personer uavhengig av hverandre)?
5. Er det klart beskrevet et sett av kriterier for å vurdere intern validitet?
6. Er validiteten til studiene vurdert (enten ved inklusjon av primærstudier eller i analysen av primærstudier) ved bruk av relevante kriterier?
7. Er metodene som ble brukt da resultatene ble sammenfattet, klart beskrevet?
8. Ble resultatene fra studiene sammenfattet på forsvarlig måte?
9. Er forfatternes konklusjoner støttet av data og/eller analysen som er rapportert i oversikten?

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Oktober 2020

Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo

Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider
www.fhi.no